

Polypogon plumigeralis (Hübner, [1825]), hazánk faunájára új lepkefaj
(Lepidoptera: Noctuidae, Herminiinae)

Tóth Balázs

H-1119 Budapest, Tétényi út 111. IV/14.

Összefoglalás

A Földközi-tenger térségében honos, ámde kóborlásra hajlamos *Polypogon plumigeralis* (Hübner, [1825]) első, dokumentáltan hazai példányát észleltem Budapesten, Csepelen 2007. augusztusában. Ez a hím példány akkor még meghatározatlan maradt, faji azonosítására csak 2008. júliusában, újabb lepkék begyűjtésekor került sor. Később a területen a faj nőtényeit is megtaláltam, majd augusztus közepén Siófokról is előkerült a faj egy példánya.

Magyarország területéről ez idáig három *Polypogon*-faj volt ismert: a *P. tentacularia* (Linnaeus, 1758), a *P. gryphalis* (Herrich-Schäffer, 1851) és a (s. l.) *P. strigilata* (Linnaeus, 1758). A *P. plumigeralis* ezektől könnyen elkülöníthető az alábbi bélyegek alapján: a hímek csápja fésűs; az első szárnyon élesen kirajzolódik a sötét kör- és vesefolt, valamint az első szárny külső harántvonala (hullámvonala) az alapszínél jóval világosabb.

A *Polypogon plumigeralis* holo-ponto-mediterrán faj (KRAVCHENKO et al., 2006), mely kóborlásra hajlamos. A faj összefüggő elterjedési területétől távoli, kóborló példányait jelezték már Nagy-Britanniából, Belgiumból [Prov. West-Wlaanderen, Oost-Wlaanderen és Hainaut, 2007 (Lepidoptera of Belgium)], Lengyelországból [Prov. Świętokrzyskie, 1960 előtt (BUSZKO & NOWACKI, 2000)] és Ausztriából (MALICKY et al., 2000) is, de a legészakibb ismert állandó populáció Herkulesfürdő környékén él (RONKAY L. személyes közlése). Élőhelyei száraz lejtők, domboldalak, erdőszegélyek, száraz bokorerdők. Hernyó stádiumban telél át, a hernyó polifág, olyan növényeken, mint a borostyán (*Hedera helix*), a seprőzanót (*Cytisus scoparius*) vagy a rózsafajok (*Rosa spp.*) (HACKER, 1989).

A Magyar Természettudományi Múzeum Lepkegyűjteményében találtam egy korábban, a lelőhelycédula szerint Budapesten gyűjtött, dátum nélküli hím példányt, de a magyar faunalistából (VARGA et al., 2004) hiányzik a faj.

A szóban forgó faj dokumentáltan hazai egyedeit Budapesten, a XXI. kerületben (Csepel, Királyerdő), a Soroksári-Dunához közel, a rév környékén egy családi ház kertjében találtam meg. Első ízben 2007. nyarán figyeltem meg a faj egy csalétken táplálkozó, kopott, szakadt szárnyú hím példányát (ekkor egyidejűleg hat *Dysgonia algira* példány is megjelent a csalétken). Ezt a lepkét később a Magyar Természettudományi Múzeum Állattárában helyeztem el. 2008-ban több alkalommal is sikerült a fajt észlelnem, július 25-én egy hímet, július 26-án három hímet és augusztus 6-án tizenegy hímet, valamint kilenc nőtényt gyűjtöttem. A júliusi gyűjtések a „European Moth Nights” rendezvény idejére estek. Már ekkor is több példányt láttam, a lepkék azonban óvatosak voltak, és közeledtemre a példányok zöme távozott a csalétekről. A begyűjtött példányok frissen keltek, épek voltak. Augusztusban már késő délután ráakadtam néhány egyedre: egy jerikói lonc (*Lonicera caprifolium*) bokorban rejtőztek el, de a növény enyhe mozgatására elrepültek (és a legközelebbi lombzatban kerestek menedéket). Ekkor két hím példányt gyűjtöttem be. A csaléteket 20:45-kor helyeztem ki, az első hímek 21:00 körül érkeztek. Az első nőtények 21:30-kor jelentek meg, melyek azután gyakoribbak lettek, míg a hímek 22:00 körül eltűntek, végül az utolsó nőtényt 22:30 körül fogtam meg. Az egyedek egy részét (nagyjából egyharmadát) nem is csalétken, hanem röptükben, lepkéhálóval fogtam el. Ez nem is volt nehéz, mivel az általam látott példányok röpte lassú és egyenes vonalú volt. Az este folyamán megfigyeltem egy érett szedren táplálkozó hímet is. A legtöbb példány ép volt, de akadtak már kopott és szakadt szárnyúak is.

A loncbokortól kb. 10 méterre egy vödör csapdát is üzemeltettem reggel 6:30-ig, amely PHILIPS TL 8W fénycsővel működött, de - meglepő módon - nem fogott *P. plumigeralis*.

Egy hím példányt észleltem Siófok-Sóstó üdülőterületen augusztus 12-én, 21:30 körül, egy hétvégi ház kertjében (Baross Gábor utca 117/A). Ez a példány az egyik csalétek alatt, egy pálmaliliom (*Yucca sp.*) levelén ült. A rojtja kopott, de ettől eltekintve ép. Ezen a lelőhelyen is működtettem a vödör csapdát, de itt sem fogott egy példányt sem a szóban forgó fajból.

A 2007-ben és 2008-ban fogott *Polypogon plumigeralis* példányok adatai:

„Pechipogo strigilata Csepel, 2008.VIII.18.” coll. Tóth Balázs (1 ♂)

Budapest, Csepel, Királyerdő, Soroksári-Duna part 2008.VII.25. leg. Tóth Balázs (1 ♂)

Budapest, Csepel, Királyerdő, Soroksári-Duna part 2008.VII.26. leg. Tóth Balázs (3 ♂)

Budapest, Csepel, Királyerdő, Soroksári-Duna part 2008.VIII.6. leg. Tóth Balázs (11 ♂, 9 ♀)

Hungary, Somogy co., Siófok-Sóstó, Balaton-part 2008.VIII.12. leg. Tóth Balázs (1 ♂)

A 2007-ben, valamint 2008. júliusában gyűjtött lepkéket Ronkay László határozta, a 2008. augusztusában fogott példányok határozását Ronkay László ellenőrizte. Az egyedek a MTM Állattárába kerültek.

A faj két, egymást követő évben észlelt jelenléte és a 2008-ban megfigyelt friss példányok magas egyedszáma arra engednek következtetni, hogy a csepeli lelőhelyen jelenleg egy stabil populáció tenyészik, amely valószínűleg bevándorló példányoktól származik. Ezek talán hajón érkeztek a Szabadkikötőbe vagy közúton az E75 jelzésű nemzetközi főútvonalon. (Előbbi légvonalban 6, utóbbi 4 km-re található a gyűjtőhelytől.) Csepelen a faj déli élőhelyeihez leginkább hasonló terület talán a fővárosi védelem alatt álló Tamariska-domb, amely a lelőhelytől 2 km-re, észak-északnyugati irányban helyezkedik el. A folyópart a szigetcsúcsig a Csepeli Strand és a Gubacsi híd környékétől eltekintve beépítetlen, dél felé még nagyobb ligeterdő-foltok tarkítják.

A siófoki gyűjtőhely hétvégi házak övezetében fekszik, kb. 20 m-re a Balaton partjától, ahol egy helyi védelem alatt álló nádas található. A kertet egész nap árnyékba borítja a környező telkeken lévő több szál erdeifenyő (*Pinus sylvestris*).

Jövő évben érdekes lenne kimutatni a faj jelenlétét az eddig ismert gyűjtőhelyeken, valamint keresni Siófok környékén és Csepel több pontján (pl. Tamariska-domb, szigetcsúcs), a Molnár-szigeten és akár Soroksár nagyobb zöldterületein is.

Köszönetnyilvánítás

Köszönettel tartozom Ronkay Lászlónak, aki a példányokat meghatározta és informált azok jelentőségéről, lehetővé tette és segített abban, hogy a

Lepkegyűjteményben szakirodalmi adatokat keressek, valamint többször átolvasta a kéziratot és kijavította a hibákat.

Köszönettel tartozom Szél Győzőnek és Soltész Zoltánnak is, akik szintén elolvasták a kéziratot, felhívták figyelmemet a stílushibákra és javításukra értékes javaslatokat tettek.

Irodalom

J. BUSZKO & J. NOWACKI (2000): The Lepidoptera of Poland; a Distributional Checklist - Polish Entomological Monographs 1: 1-178.

H. HACKER (1989): Die Noctuiden Griechenlands mit einer Übersicht über die Fauna des Balkanraumes (Lepidoptera: Noctuidae) - Herbiopoliana 2: 1- 589, I-XII.

V. D. KRAVCHENKO, O. ORLOVA, M. FIBIGER, J. MOOSER, C. LI & G. C. MULLER (2006): The Acronictinae, Bryophilinae, Hypenodinae and Hypeninae of Israel (Lepidoptera: Noctuidae) - SHILAP Revta. 34(135): 255-264. (pdf)

M. MALICKY, E. HAUSER, P. HUEMER & CH. WIESER (2000): Verbreitungsatlas der Tierwelt Österreichs: Noctuidae sensu classico - Stapfia 74: 1-275.

Z. VARGA, L. RONKAY, ZS. BÁLINT, GY. M. LÁSZLÓ & L. PEREGOVITS (2004): A magyar állatvilág fajjegyzéke. 3. kötet. Nagylepkék [Checklist of the Fauna of Hungary. Volume 3. Macrolepidoptera] - Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest: 1-111.

Catalogue of the Lepidoptera of Belgium -

<http://webh01.ua.ac.be/vve/Checklists/Lepidoptera/Noctuidae/Pplumigeralis.htm>

Melléklet

1. A csepeli gyűjtőhelyen a *Polypogon plumigeralis* egyik nappali búvóhelyéül szolgáló jerikói lonc (*Lonicera caprifolium*) bokor

2. Egy, a bokorból feliasztott és lepkehálóval elfogott *Polypogon plumigeralis* hím példány a csepeli gyűjtőhelyen, 2008. augusztus 9-én

